

Edward Stachurski

DOWCIPY JĘZYKOWE Z DAWNYCH CZASÓW

DOWCIPY JĘZYKOWE
Z DAWNYCH CZASÓW

Edward Stachurski

DOWCIPY JĘZYKOWE Z DAWNYCH CZASÓW

OD POWSTANIA STYCZNIOWEGO
DO II WOJNY ŚWIATOWEJ

Kraków

© Copyright by Edward Stachurski and Towarzystwo Autorów
i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS, Kraków 2011

ISBN 97883-242-1819-6
TAiWPN UNIVERSITAS

Recenzent naukowy
prof. dr hab. Czesław Bartula

Projekt okładki i stron tytułowych
Sepielak

www.universitas.com.pl

Wstęp

1. Cele pracy

Pierwszym celem opracowania monograficznego jest przedstawienie efektów analizy wybranego rodzaju polskiego dowcipu językowego z blisko 80-letniego okresu – humorystycznych tekstów mających kształt krótkich dialogów lub monologów, zwanych potocznie kawałami. Drugi cel to usystematyzowana prezentacja wielu wciąż jeszcze aktualnych dowcipnych tekstów, opublikowanych w czasopismach humorystycznych i satyrycznych wychodzących w 2. połowie XIX w¹. i w pierwszych czterech dekadach XX w.

Monografia ta ma tylko częściowo wspólny zakres czasowy i tematyczny z wydaną pół wieku temu i wznawianą dwukrotnie książką Danuty Buttler o polskim dowcipie językowym². Autorka nie korzystała z materiału publikowanego w czasopismach XIX-wiecznych, jeśli zaś chodzi o 1. połowę XX w., opisała dowcipy wybrane przeważnie z humorystycznych utworów lite-

¹ Przed latami 60. XIX w. wydawanych było tylko kilka czasopism humorystycznych (np. „Wolne Żarty”), a w nich prawie w ogóle nie zamieszczano krótkich dowcipów w formie dialogu lub monologu.

² D. Buttler, *Polski dowcip językowy*, Warszawa 1968 (wyd. III z uzupełnieniami, Warszawa 2001).

rackich, a tylko z 6 czasopism, których roczniki pochodzą z lat 20. W książce o dowcipach w Polsce międzywojennej Marek S. Fog przytacza przykłady tylko z jednego czasopisma, którego nie uwzględniłem, gdyż nie należy ono do humorystycznych (zawiera tylko kącik przeznaczony na dowcipne teksty)³.

Monografia Buttlerowej ma charakter nie tylko analityczny, ale także teoretyczny, może więc posłużyć jako wzór przy klasyfikacji zebranego materiału, przy czym należy wziąć pod uwagę fakt, że uwzględnia ona nie tylko teksty dowcipów w formie odrębnych, jednostkowych struktur, lecz także humorystyczne fragmenty obszerniejszych tekstów. Przy egzemplifikacji zebranego materiału autorka przyjęła kryterium wartościujące, a można jeszcze uwzględnić frekwencję poszczególnych typów dowcipów.

Publikacje tego typu są potrzebne m.in. dlatego, że, jak stwierdzają językoznawcy, zainteresowanie dowcipem i grą językową rośnie⁴. Warto dokonać przeglądu i analizy dawniejszych dowcipów (także tych sprzed 100 lat i starszych), gdyż wiele z nich może bawić czytelnika jeszcze dzisiaj. Nieobojętny jest także aspekt pedagogiczny tego przedsięwzięcia, ponieważ teksty humorystyczne w komunikacji nauczyciela z uczniem wpływają na humanizację stosunków w szkole⁵. Pedagodzy posługiwali się zawsze humorem i dowcipem dla celów zawodowych⁶. Krzysztof Pirecki twierdzi, że „działania humorystyczne” (np. żart, dowcip, anegdota) mogą być narzędziem tworzenia pożądaných sytuacji wychowawczych i interakcji społecznych⁷. Aleksandra Tokarz pisze: „Dowcip można uznać za przejaw twórczości w jej wydaniu załączkowym, recepcję dowcipów za ćwiczenia

³ *Dowcipy Polski międzywojennej*, zebrał i opracował Marek S. Fog, Poznań 2008

⁴ Por. spostrzeżenie W. Chlebdy w przedmowie do III wydania książki D. Buttler, *Polski dowcip językowy*, op. cit., s. X.

⁵ E. Adamczuk, *Komunikowanie się poprzez humor*, Lublin 1993, s. 2.

⁶ Cz. Matuszewicz, *Humor, dowcip, wychowanie. Analiza psychospołeczna*, Warszawa 1976, s. 6.

⁷ K. Pirecki, *Humor w wychowaniu*, Warszawa 2000, s. 85.

właściwości odpowiedzialnych za myślenie twórcze”⁸. Badacze doceniają teksty komiczne jako oręż wyzwalający w odbiorcy aktywne nastawienie o wymiarach społecznych, m.in. Jan Trzynadłowski zauważył: „Operując komizmem człowiek – działa, walczy, demaskuje zło, fałsz i obłudę – i przy jego pomocy zwycięża”⁹.

2. Materiał językowy i sposób jego prezentowania

Z więcej niż stu czasopism humorystycznych i satyrycznych, wydanych w Krakowie, we Lwowie, w Warszawie i w innych ośrodkach, a dostępnych w Bibliotece Jagiellońskiej oraz w Bibliotece PAU i PAN w Krakowie, wybrałem 4269 krótkich dowcipnych tekstów naśladowujących żywą mowę codzienną – 3927 w formie dialogów i 342 monologi¹⁰.

Z perspektywy dzisiejszego odbiorcy nie warto zajmować się wszystkimi dowcipami politycznymi z tak odległego okresu, gdyż one najszybciej się zestarzały i dla czytelnika nie znającego różnych niuansów dawnej polityki nie są już zrozumiałe i zabawne. Dlatego je pominąłem (oprócz kilku najłatwiejszych z dzisiejszej perspektywy). Trochę inna była przyczyna pominięcia dowcipów tzw. etnicznych. Zabawowe, przerysowane przypisywanie pewnych szkodliwych, często nieprawdziwych cech członkom określonych grup etnicznych (m.in. Żydom, Rosjanom, Austriakom, Prusakom) powoduje, że dowcipy takie są postrzegane jako obraźliwe, złośliwe, a nawet agresywne. Mogą się

⁸ A. Tokarz, *Poczucie humoru a aktywność twórcza człowieka*, [w:] „Psychologia Wychowawcza” 1991, nr 4, s. 309.

⁹ J. Trzynadłowski, *Komizm*, [w:] „Prace Polonistyczne”, seria X, 1952, s. 392.

¹⁰ Zob. w aneksie alfabetyczny wykaz tytułów czasopism, z których wypisałem teksty dowcipów.

one przyczyniać do formowania lub utrwalania zakorzenionych uprzedzeń¹¹. Obecnie takie dowcipy są oceniane przez młodych odbiorców najniżej i często są dla nich niezrozumiałe¹².

Wzorując się na opracowaniu Buttlerowej, zebrane teksty poklasyfikowałem na 5 typów i 13 podtypów, ale dodatkowo wyróżniłem 6 rodzajów ukształtowania strukturalnego – ze względu na obecność lub brak tytułu, oznaczenie lub brak oznaczenia rozmówców lub wypowiadającego monolog, obecność lub brak dodatkowego (poza tytułem) naszkicowania przez autora dowcipu sytuacji, w której przebiega rozmowa lub monolog. Należy zaznaczyć, że tylko wyjątkowo pod tekstami dowcipów zamieszczone są pseudonimy lub skróty imion i nazwisk ich autorów.

W drugiej części monografii, uwzględniającej frekwencję, teksty dowcipów przytaczam w kolejności od typu najliczniej reprezentowanego (czyli dowcipów wyzyskujących tradycyjne elementy słownictwa) do typu najrzadszego (dowcipów wykorzystujących komizm rymu). W obrębie 5 typów dowcipów o kolejności prezentacji tekstów decyduje frekwencja reprezentantów poszczególnych podtypów, przy czym pierwszeństwo mają raczej nieznane teksty XIX-wieczne, a następnie późniejsze – aż do wyczerpania przykładów ilustrujących różne zakresy tematyczne.

3. Kompozycja monografii

Tekst monografii podzieliłem na dwie zasadnicze części – analityczną i egzemplifikacyjną. Po wnioskach na końcu za-

¹¹ Por. D. Brzozowska, *Polski dowcip etniczny. Stereotyp a tożsamość*, Opole 2008, s. 9.

¹² Zob. A. Kucharski, *Struktura i treść jako wyznaczniki komizmu tekstów humorystycznych*, Lublin 2009, s. 74–75.

mieściłem obszerny aneks, zawierający alfabetyczny wykaz tytułów czasopism, listy rangowe i alfabetyczne listy frekwencyjne różnych elementów leksykalnych charakterystycznych dla analizowanych tekstów dowcipów. Ponieważ niektóre słowa funkcjonujące w zaprezentowanych tekstach dowcipów mogą sprawiać trudności dzisiejszemu czytelnikowi, niezbędne jest zamieszczenie na końcu aneksu słowniczka wyrazów dawnych i przestarzałych, regionalizmów i gwaryzmów, niektórych wyrazów rzadkich i książkowych, a także mniej znanych terminów specjalistycznych¹³. Warto też objaśnić użyte w zaprezentowanych dowcipach wyrazy-cytaty i wyrażenia z języków obcych.

4. Metoda opracowania materiału

Część analityczna bazuje na wszystkich zebranych tekstach dowcipów. Charakteryzuję je z dwu stron – jakościowej i ilościowej. Analiza jakościowa dotyczy aspektu formalnego – struktury tekstów, a ilościowa – frekwencji dowcipów w dostępnych czasopismach w ujęciu chronologicznym (w poszczególnych latach określonego okresu) oraz w odniesieniu do typów i podtypów zgromadzonych tekstów oraz wyróżnionych w nich elementów strukturalnych. Ze względu na olbrzymią liczbę wyekscerpowanych tekstów mogą one być traktowane jako wystarczająca reprezentacja do wysnuwania na podstawie ich analizy miarodajnych wniosków o charakterze jakościowym i ilościowym. Forma tekstów dawnych kawałów jest scharakteryzowana możliwie wszechstronnie, a proporcje ilościowe między repre-

¹³ Zob. też E. Stachurski, *Osobliwe słownictwo w dowcipach językowych opublikowanych w krakowskich i lwowskich czasopismach humorystycznych na przełomie XIX i XX wieku*, [w:] „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis”, *Studia Linguistica* V, Kraków 2010, s. 229–242.

zentantami poszczególnych typów takich tekstów oraz funkcjonujących w nich komponentów są precyzyjnie uchwycone.

5. Uwaga redakcyjna

Ze względu na dzisiejszego odbiorcę w cytowanych dowcipach uwspółcześniona jest ortografia i niektóre formy odmiany wyrazów, np. nieuwzględnione są końcówki: *-em*, *-emi*, formy *oczów*, *uszów*, *urwiszu*, *wziąć*.

CZĘŚĆ ANALITYCZNA

Charakterystyka jakościowa tekstów dowcipów

1. Ustalenia wstępne

Podstawowe problemy ogólnej teorii komizmu, charakterystyka dowcipu w pracach z zakresu teorii komizmu oraz istota dowcipu językowego zostały wyczerpująco opisane w wielu pracach polskich i obcych badaczy¹. W przeciwieństwie do zaprezentowanego przez Danutę Buttler szerokiego ujęcia dowcipu językowego, obejmującego swym zakresem „wszelkie kompozycje wyrazowe, będące rezultatem świadomej twórczości i obliczone na wywoływanie efektów komicznych”², zastosowałem ujęcie węższe – zająłem się tylko zamkniętymi całościami kompozycyjnymi, charakteryzującymi się krótkością i zaskakującą pointą. Spośród nich wybrałem te dowcipy, które można określić jako słowne lub słowno-sytuacyjne, a więc te, w których dominują środki językowe, a realia opisywanej rzeczywistości (osoby, sytuacje itd.) są na planie dalszym. Źródłem komizmu jest w nich żartobliwe wykorzystanie różnorodnych elementów istniejących w języku. Bodźcem komicznym jest w nich językowy

¹ Zob. D. Buttler, *op. cit.*, wyd. III, s. 30–55.

² Tamże., s. 58.

sposób przedstawiania sytuacji realnej. Na uboczu pozostawiłem te dowcipy, w których śmieszna jest sytuacja, a nie forma językowego przedstawienia³. Skoncentrowałem się nie tyle na konstruowaniu i opisie schematu klasyfikacyjnego zebranych dowcipów, ile na ukazaniu szerokiego wachlarza ich form oraz możliwości żartobliwego operowania środkami językowymi.

Mając na uwadze wykorzystane w dowcipach środki językowe, warto przy klasyfikacji tych tekstów zastosować za D. Buttler podział na „dowcipy słowne reprezentujące mechanizm ogólnokomiczny, wspólny różnym zjawiskom wywołującym śmiech” oraz „żarty typowo językowe, nie dające się odtworzyć żadnymi innymi środkami wyrazu, ponieważ ich istotą jest wyzyskanie właśnie swoistości znaku językowego”⁴. Wśród dowcipów swoście językowych wyróżniam za D. Buttler modyfikacje i neologizmy oraz dowcipy o tradycyjnych składnikach leksykalnych⁵. Zupełnie marginalne w zebranym materiale są przykłady żartobliwych rymów, co nie dziwi, gdyż teksty te naśladują żywą mowę codzienną, nie są z założenia tekstami poetyckimi, chociaż i tu trafiają się wyjątki. Ich komizm ma tylko częściowo podłoże językowe.

Tę ogólną klasyfikację dowcipów językowych należy uzupełnić podziałem odzwierciedlającym formę tychże tekstów – dowcipów potocznie zwanych kawałami. Mimo że zostały zapisane i opublikowane w czasopismach, naśladują funkcjonujący w żywej mowie popularny gatunek z pogranicza literatury i folkloru będący formą towarzyskiej rozrywki⁶.

Opis formalny tego gatunku wypowiedzi mamy w rozprawie Katarzyny Wyrwas⁷, która uznała za Anną Wierzbicką⁸ kawał za „jeden z ważniejszych potocznych gatunków mowy funkcjo-

³ Tamże, s. 60.

⁴ Tamże, s. 65.

⁵ Tamże, s. 66.

⁶ M. Głowiński i inni, *Słownik literacki*, Warszawa 1998, s. 239.

⁷ K. Wyrwas, *Kawał a narracja*, [w:] „Stylistyka” 2001, nr X, s. 207–218.

⁸ A. Wierzbicka, *Język – umysł – kultura*, Warszawa 1999, s. 262–265.

nujących w kulturze polskiej”⁹. Badaczka stwierdza: „Kawał najczęściej nawiązuje do wzorca takich gatunków jak zagadka, rozmowa i narracja potoczna”¹⁰. Między typem kawału dialogowego, czyli przytoczenia rozmowy bohaterów bez wprowadzenia struktury narracyjnej, a typem kawału narracyjnego, czyli opowiadania potocznego, jest forma przejściowa, w której mamy informację dla odbiorcy na temat akcji i bohaterów biorących w niej udział¹¹. Dorota Brzozowska zauważyła, że rolę wstępu lub komentarza dotyczącego osoby wypowiadającej daną kwestię lub wypowiedzi pierwszego bohatera może przejąć charakterystyczna dla określonej serii dowcipów formuła inicjalna¹². Aleksandra Tokarz wylicza wiele zabiegów kompozycyjnych, które doprowadziły do utworzenia form literackich związanych z komizmem. Są to: wyolbrzymienie, fałszywe uogólnienie, wykorzystanie metafory, pozorna analogia, pomniejszenie, powiększenie, paradoks, sprzeczność, dziwność, rozbieżność, zmiana kontekstu, zmiana formy, łączenie elementów obcych formalnie i znaczeniowo, operowanie rzadkimi i odległymi skojarzeniami¹³.

Kawały pełnią zazwyczaj funkcję ludyczną, zabawową oraz funkcję integrującą nadawcę i odbiorcę, którzy mogą się utwierdzać we wspólnocie postaw i przekonaniu na dany temat¹⁴. Badacze podkreślają funkcję katarską humoru, polegającą na obniżeniu nadmiernego pobudzenia i wyzwoleniu reakcji rozładowujących lęk i wrogość¹⁵. Niektóre osoby poprzez dowcip rozładowują napięcia emocjonalne i redukują wewnętrzne konflikty¹⁶.

⁹ K. Wyrwas, *op. cit.*, s. 207.

¹⁰ Tamże, s. 208.

¹¹ Tamże, s. 208–209.

¹² D. Brzozowska, *O dowcipach polskich i angielskich*, Opole 2000, s. 123–124.

¹³ A. Tokarz, *op. cit.*, s. 307.

¹⁴ K. Wyrwas, *op. cit.*, s. 211.

¹⁵ Zob. A. Tokarz, *op. cit.*, s. 305.

¹⁶ A. Kucharski, *op. cit.*, s. 108.

Z trudnych czasach zaborów i pierwszej wojny światowej nie wszystkie dowcipy przekazywane ustnie przetrwały, gdyż ze względu na cenzurę wiele z nich nie zostało ogłoszonych drukiem. Były one w pewnym sensie obroną człowieka wobec grozy sytuacji i okropnych warunków życia. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę ujawniały się w dalszym ciągu różnice regionalne w takich tekstach. Ich tematyka była uzależniona od czasów, w których powstawały. Kazimierz Żygulski stwierdza, że w twórczości humorystycznej znajdujemy dowody naszej ciągłości historycznej, zarówno jako społeczeństwa, jak i narodu oraz naszej tożsamości¹⁷.

2. Struktura tekstów

2.1. Tytuły

Niektóre dowcipy oprócz tytułów mają podtytuły objaśniające sytuację, w której przekazujący odbiorcy dowcip zdobył go. Uwiarogadniają one tezę, że tekst dowcipu funkcjonuje w danym środowisku użytkowników języka.

2.1.1. Klasyfikacja semantyczna

2.1.1.1. TYTUŁY Z WYMIENIONYM ROZMÓWCĄ LUB OSOBĄ, O KTÓREJ SIĘ MÓWI

Rozmówca lub osoba, o której się mówi, jest wymieniana w tytułach w formie:

a) rzeczownika bez określenia: *Amor*, *Analfabetka*, *Antyfeminista*, *Antykrematorzysta*, *Artystka*, *Autor*, *Awanturnik*, *Balamut*, *Biedak*, *Bigamista*, *Biurokrata*, *Bohater 5 r.*, *Charak-*

¹⁷ K. Żygulski, *Wspólnota śmiechu*, Warszawa 1976, s. 230.

ternik, Cyklistka, Dorobkiewicz, Dostawca, Dyplomata, Dziecko 4 r., Ekonomista, Erudytką, Fachowiec, Feministka, Filozof 2 r., Flegmatyk 2 r., „Guzik”, Humorysta, Idealista, Impertynent, Indywidualistka, Kaleka, Kapitalista, Klamca, Kobieta 2 r., Konserwatysta, Król, Kuzynek, Kuzynka, Lekarz, Literatka, Łacinnik, Materialistka, Meloman, Mędrzec, Mikrus, Moralista, Mówca, Muza ‘o kobiecie’, Ojciec, Pacjent, Pasożyt ‘o człowieku’, Pechowiec 2 r., Pesymista 2 r., Pesymistka, Polonista, Przyjaciół, Przyjaciółka, Purytanka, Realistka, Rekrut, Rezydent, Skąpiec, Socjalista, Spirytysta, Sportowiec, Sportsmen, Spryciarz 3 r., Syn, Śpiewak, Uparciuch, Utracjusz, Wariat, Wdowiec, Weteran, Winowajca, Wybawca, Wynalazca, Zagajnik ‘o mówcy’, Zastępca, Zastępczyni, Znamca 2 r., Zoolog, Zwycięzca, Żebak, Żona;

b) zsubstantywowanego przymiotnika lub imiesłowu: *Porządnicza, Przełożony, Uczony;*

c) rzeczownika z przydawką rzeczowną (apozycyjną i dopełniaczową, czasem z określeniem zaimkowym): *Amator zaliczek, Człowiek zasad 2 r., Lekarz sąsiad, Mecenaz sztuki, Mędrzec naszego wieku, Nieprzyjaciół kobiet 2 r., Pan profesor 2 r., Pani domu, Pocięcha tatusia ‘o synu’, Propagator czynu, Przyjaciółka zwierząt, Znamca filozofii, Znamca kobiet, Znamca łaciny, Znamca sztuki 2 r., Zwolennik fonetyki, Żebak modernista;*

d) rzeczownika z przydawką przymiową: *Arogant w sądzie, Kobieta z przeszłością, Lekarz do wszystkiego, Mamusia na czasie, Pijak przed śmiercią, W każdym calu poeta, Sierżant na kwaterze, Służąca ze wsi;*

e) rzeczownika z przydawką przymiową (wyrażoną przymiotnikiem lub imiesłowem): *Pilny akademik, Pierwszy amant, Odgadujący anioł ‘o dziewczynie’, Uparta baba, Przebiegły badacz, Bohater pantofelkowy, Dobry chłop, Sprytny chłopak, Dobra córka, Nieposłuszna córka, Mądry człowiek, Najszczęśliwszy człowiek, Uprzejmy człowiek, Wyrafinowany defraudant, Zakochany dentysta, Wykształcony doktor, Niespokojny duch, Artystyczna dusza, Dzielny dziadunio, Miły dzieciak, Dobre dziecko 2 r., Księgarskie dziecko, Mądre dziecko, Miłe dziecko, Straszne dziecko, Współczesne dziecko, Szczerzy esku-*

lap, Przyszły filar społeczny, Mała filozofka, Dowcipny fizyk, Uprzejmy gospodarz, Dobra gospoia, Grzeczny kapitan, Stary kapitan, Cięty kelner, Najlepsza kobieta, Mała kobietka, Stara kocietka, Zgodny konkurent, Zgrzyliwy krytyk, Naiwna kucharka, Nowa latorośl 'o dziecku', Cudowny lekarz, Mały lekarz, Lekarz teatralny, Zawzięty literat, Dowcipny lokaj, Praktyczny lokaj, Mądry majster, Nowoczesny malarz, Pilny malarz 2 r., Uprzejmy malarz, Złośliwy malec, Czuły małżonek, Dobroduszny małżonek, Dobry małżonek, Kochający małżonek, Luby małżonek, Troskliwy małżonek, Wzorowy małżonek 2 r., Złapany małżonek, Czuła małżonka, Energiczna małżonka, Posażona małżonka, Mądra mama, Uważająca mama, Surowa matka, Czuły mąż, Dbały mąż, Idealny mąż, Najdogodniejszy mąż, Odważny mąż, Poczciwy mąż, Troskliwy mąż 2 r., Zły mąż, Mały meteorolog, Mądry mikrus, Znakomity mówca, Genealogiczna niańka, Dobry ojciec, Doświadczony ojciec, Nowoczesny ojciec, Pomysłowy ojciec, Roztargniony ojciec, Energiczny pan, Modna panna, Oczytana panna, Prawdziwy pantofel 'o mężu', Mądry papa, Przytomny papa, Naiwna pensjonarka, Sztukowana piękność, Uderzająca piękność, Grzeczna pokojówka, Mały polityk, Stary praktyk, Pan profesor zamysłony, Zakochany profesor, Ranny ptaszek 'o człowieku', Uprzejmy rabuś, Sprytny rzeźnik, Niedelikatny sąsiad, Niegrzeczny sąsiad, Kochany siostrzeniec, Miły siostrzeniec, Chytry skazaniec, Roztropny sługa, Wierny sługa, Wytresowany sługa, Dowcipna służąca 2 r., Nowa służąca, Zmyślna służąca, Prawdziwy smakosz, Mądry syn, Niepoprawny syn, Kochany synalek, Mądry synek, Poczciwy synowiec, Zbędny świadek, Oszczędny tatuś, Niegościnnie teść, Dobry uczeń 2 r., Dzielny uczeń, Pojętny uczeń, Wdzięczny uczeń, Zdolny uczeń, Miły wierzyiciel, Dowcipny wnuczek, Dobry współnik, Natrętny współpasażer, Czuły zięć 5 r., Dobry zięć, Kochający zięć, Poczciwy zięć, Przyszły zięć, Delikatny żebrak, Morowy żebrak, Uczony żebrak, Dobra żona, Idealna żona, Poczciwa żona, Troskliwa żona;

f) rzeczownika z innymi wyrazami (przysłówkiem, partykułą, spójnikiem, przyimkiem): *Zawsze biurokrata, Także doktor, Zawsze fachowiec 2 r., Zawsze księgarz, Zawsze kupiec, Za*

pasterkę, Także pocieszycielka, Zawsze sportowiec, Zawsze szewc, Też władca, Nie lada znawca.

Niektóre tytuły zawierają informację o obydwu uczestnikach dialogu: *Pan baron i jego sługa, Diurnista i mecenas, Kamienicznik i lokator, Kokietka i filolog, Mama i córka, Matka i córka, Mąż i żona, Profesor i dziewczę, Teściowa i zięć.*

Na rozmówców lub osoby będące przedmiotem rozmowy wskazują tytuły, w których użyte są rzeczowniki w liczbie mnogiej:

– bez określeń: *Koledzy, Kuracjusze, Lingwiści, Myśliwi, Podlotki, Sąsiedzi, Wariaci;*

– z różnymi określeniami i wyrazami niepełniającymi funkcji określeń: *Kwaśne anioły ‘o kobietach’, Nasi dorożkarze, Nowi dygnitarze, Dzieci bez maski, Nasze dzieci 44 r., Posłuszne dzieci, Straszne dzieci, Nowi dziedzice, Nasi kupcy, Lekarze znający formy, Nasi kochani małżonkowie, Mistrze brzytwy, Nasze panny, Panny z wyższym wykształceniem na wsi, Nasze pociechy 3 r., Szkolni podpowiadacze, Nasze pokojówki, Mądre przyjaciółki 3 r., Dwie siostry, Nasze sługi 6 r., Nasze służące 3 r., Ich synowie, Surowi wegetarianie, Znawcy literatury.*

Kilkanaście razy o bohaterach dowcipów informują tytuły, w których użyte są rzeczowniki oznaczające więcej niż jedną osobę: *Galeria małżeńska, Małżeństwo 4 r., Kombinowane małżeństwo, Młode małżeństwo, Modne małżeństwo, Nowe małżeństwo, Nowoczesne małżeństwo, Dzisiejsza młodzież, Dobrana para, Grzeczna redakcja, Czarująca rodzina, Ładna rodzina 2 r., Straszna rodzina, Dobrane stadło.*

Z dwóch obcojęzycznych określeń użytych w tytułach dowcipów, a oznaczających osoby, częste jest zapożyczone z francuskiego wyrażenie *Enfant terrible* 15 r., a wyjątkowe – łacińskie *Tertius gaudens*. Jest też zapożyczenie z angielskiego: *Sportsmen*.

Liczne wyrażenia przyimkowe użyte w tytułach:

– z przyimkiem *u* wskazują na jednego z rozmówców i na miejsce akcji: *U adwokata 11 r., U bankiera, U chorego na wsi, U chorej, U dentysty 4 r., U doktora 8 r., U dygnitarza, U ex-redaktora, U fotografa 8 r., U frenologa, U fryzjera 5 r., U fryzjera*

w Zakopanem, U Hawelki, U wiejskiego golarza, U grafologa, U jubilera, U kabalarki, U krawca 2 r., U krawcowej, U kurtyzany, U lekarza 31 r., U nieżonatego lekarza, U literata, U malarza 12 r., U mleczarki, U muzyka, U Nowobogackiego, U pani Nowobogackiej, U parweniusza, U pośredniczącego w zawieraniu małżeństw, U pośrednika małżeństw, U przyjaciółki, U radcy komercyjnego, U recenzenta, U rejenta, U rzeźnika 2 r., U sędziego śledczego, U stolarza, U swatki, U szewca, U „wesolej wdówki”, U wróżki;

– z przymkami między, pomiędzy, wśród wskazują na rozmówców i ich środowisko: Między akademikami 2 r., Między aktorami, Między artystami, Między baletnicami, Między baletniczkami, Między chórzystkami 2 r., Między dziećmi 3 r., Między dżokejami, Między giełdźiarzami, Między humorystami, Między kochankami, Między kokotami, Między kokotkami 2 r., Między krytykami, Między kumoszkami, Między lekarzami 3 r., Między literatami 3 r., Między malarzami, Między małżonkami 2 r., Między mężami 2 r., Między mężatkami 3 r., Między mikrusami, Między młodymi myśliwymi, Między narzeczonymi, Między pensjonarkami 3 r., Między podlotkami 2 r., Między profesorami, Między przyjaciółkami 26 r., Między przyjaciółmi 6 r., Między sąsiadkami, Między sędziami, Między sługami, Między studentami 4 r., Między studentkami, Między sufrażystkami, Między synami, Między śpiewaczkami, Między teściowymi 2 r., Między turystami, Między znajomymi, Między dobrymi znajomymi, Między żołnierzami, Pomiedzy baletnicami, Pomiedzy kumoszkami, Pomiedzy małżonkami, Pomiedzy melomanami, Pomiedzy starymi mężatkami, Pomiedzy paniami, Pomiedzy przyjaciółkami, Pomiedzy subiektami, Pomiedzy uczonymi, Wśród literatów, Wśród małżonków, Wśród polityków; tu także wyrażenia z wykorzystaniem rzeczownika w liczbie mnogiej lub rzeczownika zbiorowego oraz zaimka zwrotnego: Przyjaciółki między sobą, Służba między sobą;

– z przymkiem z wskazującym jednoznacznie na rozmówcę: Z doktorem;

– z przymkiem do precyzyjnie wyznaczającym interlokutorów: Doktor do kamienicznika.

2.1.1.2. TYTUŁY INFORMUJĄCE O SPOSOBIE PRZEKAZYWANIA INFORMACJI (ZARÓWNO O FORMIE PODAWCZEJ DOWCIPU, JAK I O SPOSOBIE ROZMOWY MIĘDZY BOHATERAMI DIALOGU)

Liczne są tytuły, w których użyte są rzeczowniki dotyczące rozmowy, a także formułowania ocen i sposobu przekazywania informacji:

– bez określeń: *Abecadło, Aluzja, Anegdota, Apel, Bajeczka, Bajki, Definicja* 3 r., *Depesze, Diagnoza* 2 r., *Dialog* 3 r., *Dialogi, Drobiazgi* ‘o tekstach’ 5 r., *Drzazgi* ‘o tekstach’, *Dylemat, Dyskrecja, Egzamin* 4 r., *Flirt, Francuszczyzna, Fraszki* 8 r., *Groźba, Hiperbola, Humor* ‘o tekście’ 3 r., *Humoreski, Iskierki* ‘o tekstach’ 5 r., *Kłamstwo, Kłótnia, Konsultacja, Konsylium* 2 r., *Krytyka, Kwestia* 2 r., *Mono-dialog, Nieporozumienie* 24 r., *Nieprawda, Objąsnienie, Obraza, Odpowiedź, Określenie* 2 r., *Omyłka* 2 r., *Ostrzeżenie, Oświadczyły* 8 r., *Paradoks, Paralela, Ploteczki, Podsluchane* 21 r., *Poezja i proza* 6 r., *Pomyłka* 2 r., *Poprawka* ‘o słowie’, *Porozumienie, Porównanie* 2 r., *Porównania, Półprawda, Półsłówka, Prawda* 2 r., *Protest, Przebaczenie, Przekleństwa, Przesada, Przestroga, Przymówka, Pytania i odpowiedzi* 29 r., *Pytanie, Pytanie i odpowiedź* 10 r., *Racja* 9 r., *Rada* 2 r., *Refleksja* 2 r., *Rozkaz, Rozmaitości* ‘o tekstach’ 12 r., *Rozmowa* 3 r., *Rozmowy, Rozmówki, Rupiecie* ‘o przesadach’, *Składnia, Słowo-wiatr, Spostrzeżenie, Sprawozdanie, Sprostowanie* 2 r., *Sprzeczek, Stopniowanie* ‘w gramatyce’ 4 r., *Śpiew, Tajemnica, Tłumaczenie, Toast* 3 r., *Usprawiedliwienie* 2 r., *Wątpliwość* 3 r., *Wiadomość, Wskazówka, Wyjaśnienie, Wykład* 2 r., *Wymówka* 2 r., *Wyrok, Wyrzut* 2 r., *Wyrzuty, Wytlumaczenie, Wyznania, Wyznanie* 3 r., *Zakaz, Zapytanie, Zastrzeżenie, Zwierzenie* 2 r., *Żarcik, Życzenie*;

– z różnymi określeniami i wyrazami niebędącymi określeniami: *Dziecinna asocjacja, Szczyt bezczelności, Błaga nad błagą, Zbyteczne błogosławieństwo, Dobra definicja* 3 r., *Jasna definicja, Ścisła definicja, Dialog dwu przyjaciół, Dialog małżeński, Dialog narzeczonych, Dialog zakochanych, Krótki dialog, Podsluchany dialog, Domowe dialogi, Także dowcip, Najlepszy dowód, Silny dowód, Także dowód, Garść drobia-*

zgów 'tekstów', *Domowe dyskursy, Echa zapustów, Egzamin prawniczy, Egzamin z chemii, Egzamin z patologii, Podśluchane erotyki 2 r., Luźne fraszki, Codzienne frazesy, Gawęda myśliwska, Gawędy naukowe, Głos serca, Ostatnie głupstwo, Gra słów 2 r., Trochę gramatyki, Straszna groźba, Dziwna historia, Humor angielski, Humor koszarowy, Złodziejski humor, Humoreski, Humorystyka 'o dowcipie', Dobra informacja, Niezła interpretacja, Daremna intryga, Język polski, Dobry kawał, Fiakerski kawał, Kącik humorystyczny 'o tekstach', Też klasyfikacja, Nowy kodeks kar, Kodeks służbowy, Dwuznaczny komplement, Ostra krytyka 2 r., Słuszna krytyka, Wszechstronna krytyka, Krzyk rozpacz, Kwestia etymologiczna, Kwestia gramatyczna, Prawnicza kwestia, Stylistyczny kwiatek pana psora, Lekcja domowa, List miłosny, Lista kandydatów, Dobra logika, Dziecięca logika, Gdzież logika?, Kobieca logika, Monolog aktorki, Monolog baletnicy, Monolog bankiera Jonasza, Monolog donżuana, Monolog karnawałowy, Monolog pijaka, Monolog Zosi, Sposób mówienia, Myśl budowniczego, Myśl uświadamionej dziewczyny, Myśl feministki, Myśl językoznawcy, Myśl podlotka, Myśl znawcy języka o sprawach częstochowskich, Pierwsza myśl, Myśli komisarza spisowego, Myśli kowala, Niedyskretny napis, Nazwisko żony, Niemożliwe nazwy, Niedyskretny napis, Małe nieporozumienie 4 r., Pierwsze nieporozumienie, Nieporozumienie w sądzie, Niesnaski domowe, Zajmująca nowina, Objaśnienie specjalisty, Niesłuszna obraza, Obrona 'w sądzie', Dobra odpowiedź 2 r., Dwuznaczna odpowiedź, Krótka odpowiedź 2 r., Mądra odpowiedź, Niespodziewana odpowiedź, Sprytna odpowiedź, Symboliczna odpowiedź, Szczera odpowiedź, Także odpowiedź, Trafna odpowiedź, Określenie czasu, Dobre określenie 4 r., Niezłe określenie, Nowe określenie 4 r., Trafne określenie, Zdrowe określenie, Niemożliwa omyłka, Dobra opinia 3 r., Dziwne oświadczenie, Oświadczyzny filologa, Oświadczyzny młodego lekarza, Oświadczyzny mamie, Oświadczyzny matematyka, Oświadczyzny staruszka, Owacja małżeńska, Małżeński pewnik, Fatalna pochwała, Wątpliwa pochwała, Podśluchane w cukierni, Różny pogląd, Nowoczesna poezja, Same pomyłki, Porada lekarska, Chybione porównanie 3 r., Dobre po-*

równanie, Fatalne porównanie, Mimowolne porównanie, Morskie porównanie, Niestosowne porównanie, Też porównanie, Potwierdzenie przesądu, Dwuznaczne powiedzenie, Także powód, I to prawda!, Może to i prawda, Szczera prawda, Święta prawda, Dzika pretensja, Dobra propozycja, Ładna propozycja, Szczera propozycja, Gramatyczne przykłady w pytaniach i odpowiedziach, Fałszywe przysłowie, Ilustrowane przysłowie, Przysłowie w praktyce, Zaktualizowane przysłowie, Dyskretne pytanie, Głupie pytanie, Pytanie na czasie, Skromne pytanie, Także pytanie 2 r., Żartobliwe pytanie, I to racja! 4 r., No, racja..., Racja fizyka, Też racja, Zupełna racja, Dobra rada 9 r., Fatalna rada, Mamina rada, Usprawiedliwiona rada, Zdrowa rada, Rozmowa balowa, Historyczna rozmowa, Rozmowa dwu kandydatek u feministki, Podsluchana rozmowa dwóch starych żebraczek, Rozmowa salonowa, Rozmowa w kawiarni, Rozmowa w podróży, Rozmowa w salonie, Rozmowa z jakałą, Rozmowy na lodzie, Rozmowy podsluchane, Rozmowy polityczne i niepolityczne, Inteligentne rozmówki, Rozumowanie służącej, Rzeczy słyszane „na własne uszy”, Niefortunna samokrytyka, Małżeńska scena, Scena małżeńska 3 r., Skarga starej panny, Skarga biednej żony, Jedno słowo, Na słowo, Zaczarowane słowo, Przez jedno słówko, Małżeńska sprzeczka, Sprzeczka małżeńska, Sprzeczka w miodowych tygodniach, Pozorne sprzeczności 2 r., Handlowym stylem, Styl to człowiek, Kwiecisty styl 2 r., Urzędowy styl, Zawodowym stylem, Świszki humorystyczne 3 r., Tajemnica lekarza, Dwie tajemnice, Nowa teoria, Teoria względności, Termin okolicznościowy, Termin techniczny, Toast profesora, Toast weselny 2 r., Także tytuł, Lekkie upomnienie 2 r., Fatalne usprawiedliwienie, Także usprawiedliwienie, Dobra uwaga, Uwagi śledziennika nad ślizgawką, Pierwszy warunek, Wątpliwość gramatyczna, Straszna wątpliwość, Westchnienie cyklistki, Westchnienie donżuana, Westchnienie panny z XX wieku, Westchnienie z pewnej sfery, Ostatnia wola, Delikatna wskazówka, Wspomnienie wielkanocne, Nieprzyjemne wspomnienie, Wydanie poprawne ‘o tekście’, Wyjątek z listu, Kiepski wykręt, Dobra wymówka, Postna wymówka, Także wymówka, Małżeńskie wymówki, Nowe wyrażenie, Salomono- wy wyrok, Wyznanie miłości akademickiej, Ogniste wyznanie,

Liche zapewnienie, Dobra zapowiedź, Zawracanie głowy, Nie-słuszny zarzut, Własne zdanie, Mała doza złośliwości, Fatalne zwierzenia, Dziwne żądanie, Słuszne żądanie, Ostatnie życzenie 2 r., Pobożne życzenie 3 r., Skromne życzenie, Spełnione życzenie, Szczególne życzenie, Podsluchane życzenia.

W tym kręgu semantycznym warto wyodrębnić grupę formalną licznych wyrażań przyimkowych z przyimkiem *z(e)*: *Z anegdot żołnierskich 2 r., Z anonsu, Z dialogu, Z dialogów 2 r., Z dialogów małżeńskich, Z domowych dyskursów 2 r., Z dyskursów małżeńskich 10 r., Z dziennika donżuana, Z egzaminu 2 r., Z egzaminu adwokackiego, Z egzaminu medycznego, Z egzaminu pedagogicznego, Z egzaminu prawniczego, Z humoru żołnierskiego 2 r., Z kłótni małżeńskiej, Z monologu panny Stachy, Z mowy obrońcy, Z mowy obrończej, Z mowy znanego obrońcy, Z myśli nowożeńca, Z narzekań panny Heni, Z obrony 'w sądzie', Z pamiętnika pensjonarki, Z rozmowy, Z kawiarnianych rozmów, Z małżeńskich rozmów, Z nocnych rozmów, Z rozmów świątecznych, Z rozmówek, Z rozmyślań nowoczesnej Ewy, Z rygorozum medycznego, Ze scen małżeńskich, Ze skarg małżeńskich, Ze słownika kobiecego, Z jego stanowiska, Ze swojego stanowiska, Z tajników małżeńskich, Z westchnień młodej mężatki, Z wykładu 4 r., Z wywiadów lekarskich, Z wyznania automobilisty, Z zadania pensjonarki, Ze zwierzeń, Z cichych zwierzeń.*

Podobnie jest z nielicznymi wyrażeniami z przyimkiem *w*: *W ferworze kłótni, W kłótni 2 r., W rozmowie, W sprzeczce, W sprzeczce małżeńskiej.*

Kilka razy wyrażenia dotyczące wypowiedzi użyte w tytułach dowcipów są cytowane z łaciny: *Lapsus linguae 2 r., Nomen omen 3 r., Pluralis maiestaticus, Signum temporis.*

Zdarzają się też w tej roli:

– przymiotniki: *Dwuznaczne 5 r., Proste*; też z określeniami: *Łatwe do pojęcia, Proste – jak obręcz*; w formie elipsy: *To jasne*;

– przysłówki: *Dosłownie, Dwuznacznie, Krótko 2 r., Krótko i węzłowato 2 r., Słusznie 6 r., Wiadomo*; też ze spójnikiem: *Także słusznie*;

– imiesłowy z określeniami: *Ściśle mówiąc, Źle zrozumiane.*

2.1.1.3. TYTUŁY INFORMUJĄCE O TEMACIE ROZMOWY
LUB MONOLOGU

Informacje o przedmiocie rozmowy lub wypowiedzi monologicznej w tytułach dowcipów jest wyrażona w formie:

– rzeczowników bez określeń: *Ambaras, Atelier, Awans, Bocian, Bunt, Cel 2 r., Chemia, Chimera, Chłodnictwo, Choroba 2 r., Cyganeria, Czas, Degradacja, Dom, Doświadczenie, Dowód 3 r., Drobnostka, Drzewo, Dystynkcja, Dziedziczność, Echo, Epidemia, Erudycja, Fachowość, Filozofia, Fotografia, Galanteria, Gęś, Godność, Gościnność, Gra, Grafologia, Grzeczność, Gwarancja, Herbata, Ideal, Identyfikacja, Interes, Jedność, Jubileusz, Kara, Kariera, Kaszel, Katastrofa, Kłopot, Kolacja, Koligacja, Konkurencja 2 r., Konsekwencja, Kontrybucja, Koszula, Kredyt, Krynica, Księżyc, Kurioza, Legitymacja, Lekarstwo, Łysina, Marnotrawstwo, Matematyka, Medycyna, Menażeria, Miłość, Moda, Muzeum, Muzyka, Nadużywanie, Naiwność 2 r., Nastroje, Nauka 2 r., Negatyw, Niekonsekwencja, Nieposłuszeństwo, Niespodzianka, Nieszczęście 2 r., Obawa 2 r., Obraz 2 r., Odwaga, Odwiedziny, Ofiarność, Ogonek, Oko, Ortografia 2 r., Oszczędność, Oświata, Otwarcie, Parlamentaryzm, Pech 2 r., Pierścień, Pierścioneł, Pies, Pociecha 6 r., Podarunek, Podejrzenie, Podziw, Pokaz, Policja, Pomoc 2 r., Pomysł, Portret, Posada, Pośpiech, Powaga, Powód 8 r., Powody, Pożegnanie, Pożytek, Pretekst, Protekcja, Prowincja, Próba, Próżność, Przekonania, Przeszkoda, Przybytek, Przyczyna, Przygotowania, Przyjemność 2 r., Przyszłość, Przytomność, Przyzwyczajenie 3 r., Pycha, Rachunek, Rasa, Rekompensata, Rekord, Rekwizycja, Reumatyzm, Robak, Roztargnienie 2 r., Równość, Różnica 28 r., Różności, Ryba, Rzadkość, Rzeczowość, Skromność, „Skrzypienie”, Skutek 2 r., Sport, Sposób 2 r., Strach, Sukces, Sumienie, Sylwetki, System, Szczęście 2 r., Szkice, Szkoła 2 r., Sztuka 2 r., Święta, Tort, Towarzystwo 3 r., Tragedia, Trudność, Upały, Uspokojenie, Usta, Wdzięczność, Wiara, Woda, Wojna, Współczucie 2 r., Wstawanie, Wybór, Wyjazd, Wyjątek, Wymuszenie, Zabawa, Zabawka, Zajęcie, Zakopane, Zaspokojenie, Zastosowanie, Zawód 3 r., Ząb, Zdrowie, Zegar 2 r., Zemsta, Złoto, Zmartwienie, Zmiana,*

Znajomość, Znajomości, Znak 2 r., Zoologia, Zwierzyńiec, Żaloba, Życie 2 r.;

– także 2 lub 3 rzeczowników połączonych spójnikiem: *Natura i wypadek, Prawo natury i przypadek, Przyczyna i skutek, Sztuka i handel, Tłok i tłok, Życie i poezja;*

– rzeczowników z określeniami i z wyrazami niepełniającymi funkcji określić: *Nowa anatomia, Bolszewicki apetyt, Głośne arcydzieło, Astronomia na balu, Z astronomii, Brak uznania, Przyzwoita branża, Z buchalterii, Wspólne cechy, Nieco chemii, Wyższa chemia, Z chemii, Nowa choroba, Straszna choroba, Także choroba, Zawodowa ciekawość, Własny cień, Dostojne cięcie, Podwójny cios, Twarda cnota, Jeszcze jeden cud świata, Akademicki czas, Złe czasy 2 r., Twarda czaszka, Małżeńska czułość, Nowoczesna czułość, Dar spostrzegawczy, Masowa dekoracja, Stałe dochody, Niezwykła dokładność, Z doświadczenia, Niebywały dowód, Niezbity dowód, Drzewo genealogiczne, Działanie na odległość, Z dziedziny naukowej, Z dziedziny sztuki, Z warszawskiego dziennikarstwa, Ekonomia kolorów, Z nowoczesnej etyki, Film dźwiękowy, Ziemniaczana filozofia, Filozofia życiowa, Z filozofii, Z fizyki i fizjologii, Dwa gatunki cnoty, Tęga głowa, Nowa godność, Obrażona godność, Korzystna gra, Grzeczność japońska, Dwa grzyby w barszcz, Psi gust, Herbata z rumem, Z historii, Z historii naturalnej, Idylla domowa, Idylla leśna, Dobre imię, Nieśmiertelne imię, Obrażliwa instytucja, Dobry interes, Najpierw interes, Niezły interes, Nie jarzyna, Obce języki, Z kalendarza, Nowy kapelusz, Sroga kara, Pewna kariera, Z karnawału, Także katastrofa, Kąpiele księżycowe, Także kłopot, W kłopotcie, Kłopoty domowe 2 r., Kłopoty geograficzno-zoologiczne, Smutna konieczność, Także koszt, Koszta wojenne, Kradzież całusa przed sądem, Zimna krew, Z kupiectwa, Skuteczna kuracja, Kwalifikacja bezsporna, Kwasy małżeńskie, Dobre lekarstwo, Niezawodne lekarstwo, Z lingwistyki, Jedna literka, Równy los, Mania dokładności, Matematyka w miłości, Nieco medycyny, Z medycyny, Miara czasu, Jego miara, Dobre miejsce, Miodowy miesiąc, Najprzyjemniejszy miesiąc, Półmiodowe miesiące, Także miodowe miesiące, Na mieszkanie, Dzisiejsza miłość, Miłość z musu, Nieszczęśliwa miłość*

2 r., *Prowizoryczna miłość*, *Szalona miłość*, *Ślepa miłość*, *Wielka miłość*, *Z mitologii*, *Moc nałogu* 2 r., *Z biblijnych motywów*, *Ładna mutacja*, *Żołnierska muzykalność*, *Kosztowne naprawy*, *Babska natura*, *Końska natura*, *Nauka boksu*, *Dobra nauka*, *Niepotrzebna nauka*, *Stara nawyczka*, *Czarna niewdzięczność*, *Usprawiedliwiona obawa*, *Słuszne oburzenie*, *Nowa ofiara*, *Ofiara zawodu*, *Łagodząca okoliczność* 2 r., *Z palestry*, *Także pamiątka*, *Niemoralne państwo*, *Jeszcze jedna para*, *W paroksyzmie zazdrości*, *Dobra partia*, *Najwyższy pech*, *Ładna perspektywa*, *Wierny pies*, *O pisaniu*, *Z piśmiennictwa* 2 r., *Nie płomyk*, *Niezła pociecha*, *Praktyczny podarunek*, *Uzasadnione podejrzenie*, *Podobieństwo rodzinne*, *Podróż do Włoch*, *Podróż poślubna*, *Podział pracy*, *Pierwszy pojedynek*, *Pokój niemożliwy*, *Pokuta zięcia*, *Polityka w buduarze*, *Coś z polityki*, *Z polityki*, *Z polityki bieżącej*, *Półów ryb*, *Pół porcji*, *Historyczna pornografia*, *Niestosowny porządek*, *Postęp nauki*, *Także powołanie*, *Powód do dumy*, *Powód gniewu*, *Powód siwizny*, *Racjonalny powód*, *Słuszny powód* 3 r., *Także powód* 6 r., *Ważny powód*, *Powrót pijanego do domu*, *Praca twórcza*, *Praktyczność przede wszystkim*, *Rozległa praktyka*, *Z praktyki lekarskiej* 2 r., *Równe prawa*, *Z prawa*, *Promyk nadziei*, *Cudze przekonania*, *Przeszkoda w obserwacji*, *Poważna przyczyna*, *Także przyczyna* 2 r., *Przyczyna złego*, *Przyczyna złego humoru*, *Prawdziwa przyjemność*, *Odpowiedni przydział*, *Przygotowanie do podróży ślubnej*, *Przytomność umysłu* 2 r., *Z psychiatrii*, *Psychologia stosowana*, *Z psychologii*, *Punkt wyjścia*, *Dziwna rachuba*, *O raj*, *Mądra restauracja*, *Rezultat niezależności zdania*, *O rękach*, *Ręczna robota*, *Spółeczna rola*, *Zamienne role*, *Z romansu*, *Obustronne rozczarowanie*, *Oryginalne rozmieszczenie chorób*, *Roztargnienie zawodowe*, *Proste rozwiązanie*, *Słaby ród niewieści*, *Ładna róża*, *Jaka różnica*, *Mała różnica* 3 r., *Subtelna różnica*, *Wielka różnica*, *Główna rzecz* 2 r., *Rzecz smaku*, *Rzecz zapastrywania*, *Rzecz zrozumiała*, *Saldo rachunkowe*, *Scena*, *jakich wiele*, *Scena z życia* 2 r., *Scholastyka miłosna*, *Czułe serce* 2 r., *Dobre serce* 2 r., *Siła przyzwyczajenia* 4 r., *Dobry skutek ogłoszenia*, *Dziwny skutek*, *Odwrotny skutek*, *Wątpliwy skutek*, *Skutki wycieczki*, *Kiepski słuch*, *Dwuletnia służba*, *Idealna służba*,

Austriacki spadek, O sporcie, Sport zimowy, Dobry sposób 2 r., I to dobry sposób, Jedyńy sposób, Sposób mówienia, Sprawa o rozwód, Sprawy majątkowe, Ze spraw żołnierskich, Ostatnie stadium, Odwrotna strona medalu, Ze studiów filologicznych, Ze studiów lingwistycznych, Sukienka balowa, Nieczyste sumienie, Dziwna sympatia, Podejrzany symptom, Niemila sytuacja, Bajeczne szczęście 2 r., Domowe szczęście, Szczęście małżeńskie, Szczęście do kobiet, Szczyt nieufności, Szczyt niewinności, Szczyt roztargnienia, Szczyt współczucia, Szczyt zadowolenia, Dobra szkoła 2 r., Czerwony sztandar, Sztuka dobroczynna, Sztuka magiczna, Prawdziwa sztuka, Ze sztuki, Dobry środek, Jedyńy środek, Środek kojący, Nowy środek odurzający, Środek ułatwiający, Naturalne środki, Klasyczne świadectwo, Taktyka kobieca, Wrodzony talent, Najstarsze Towarzystwo, Domowa tresura, Jedyńa troska, Zbyteczna troska, Domowe trybunały, Podejrzana tusza, Najświętsze uczucie, Dobry uczynek, Nowa umiejętność, Sąsiedzka uprzejmość, Lwowska wątróbka, Wdzięk kobiecy, Srebrne wesele, Gordyjski węzeł, Wiosna w Kielcach, Wyborny wiatrak, Straszny widok 2 r., Widoki na przyszłość, Wiec kobiet, Nasz wiek 2 r., Dwa wielbłądy, Wikt w restauracji, Wina wychowania, Wpływ gorąca, Trudne wstawanie, Wybór miejsca, Dobre wychowanie, Bieżące wydatki, Niekorzystne wydawnictwo, Także wymagania, Szczęśliwy wynik, Względność czasu, Krótki wzrok 3 r., Podejrzany zajęc, Zajęcie dodatkowe, Zakład ginekologiczny, Dokładne zaręczyny, Dobra zawartość, Przyjemny zawód, Dwojaki zawrót, Zboczenie umysłowe, Wspólne zdziwienie, Zgoda w małżeństwie 2 r., Dziwne zjawisko, Optyczne złudzenie, Zmiana frontu, Zmiana łatwa do przyjęcia, Zmiana powietrza, Zmiana stosunków, Zmiana sytuacji, Delikatne zmysły, Znajomości z podróży, Dobry znak, Najlepszy znak, Znak rozpoznawczy, Zoologia przy bufecie, Z zoologii, Ładne źródło dochodu, Lekkie życie, Podwójne życie, Rodzinne życie, Z życia 3 r., Z życia familijnego, Z życia małżeńskiego, Z życia żołnierskiego 2 r.

W kilku tytułach dowcipów pojawiają się wyrazy i wyrażenia obce: *Concordia, De gustibus, Ex cathedra 3 r., High-life, Prima Aprilis, Qui pro quo, Viola di gamba, Vita sexualis*. Wyjątkowo – obce wyrazy-cytaty połączone są z wyrazami rodzimymi i są

odmieniane po polsku: *Z bon „motów” pana Grünbrusta, Nowe guano, Z high-lifu, Z naszego high-lifu, Rodzina moderne.*

Niektóre skróty, znane współczesnym odbiorcom, są użyte w tytułach dowcipów po to, by je rozwinąć humorystycznie w zupełnie innym znaczeniu:

D. Ż. W. W. – Dochodów Żądanych Wydawanie Wątpliwe,

M. p. d. b. – Mam pociąg do bezprawia ‘o cesarzu austriackim’,

P. K. O. – Przyjemne knajpki okoliczne.

2.1.1.4. TYTUŁY INFORMUJĄCE O OCENIE (CZĘSTO IRONICZNEJ) OSÓB I ZDARZEŃ

Tytuły te mają postać tworów eliptycznych, wyrażen frazeologicznych, rozpoczętych pytań i wykrzyknień naśladujących potoczną wypowiedź emocjonalną: *A jednak, A jednak prawda, A może?, A może dlatego?, A... tak! 2 r., A to dobre!, A to ładna historia!, A to szelma!, Ach, ci mężczyźni!, Ach tak!, Ach, te książki!, Ach, te obce wyrazy! 5 r., Aha! 9 r., Aj, ta kucharka!, Ale 2 r., Ale prawda!, Ależ... profesorze!, Ano nie, Ano tak!, Autentyczne 4 r., Aż do skutku!, Bardzo, Bardzo łatwo, Bardzo słusznie! 2 r., Bez namysłu, Bez obawy, Bez pomocy, Bez tytułu, Biblijne, Biedne te teściowie! 2 r., Bo..., Całkiem proste, Całkiem słuszne, Choćby nawet, Chyba! 2 r., Chyba dlatego, Chyba, że tak! 3 r., Co innego, Co komu do twarzy, Co ma wspólnego?, Czas – to pieniądz, Czemu?, Czy długi?, Czy racja?, Czy to potrawa?, Czy z natury?, Czyżby?, Diabła tam!, Dla harmonii, Dla natchnienia, Dla niej, Dla odpowiedniego człowieka odpowiednia posada, Dla próby, Dla różnaitości, Dla własnego uspokojenia, Dlaczego? 6 r., Dlatego! 4 r., Do naśladowania, Do wszystkiego, Dobrze, Dobrze użyte, Dosyć, Dzięki Bogu!, Dziwne, Fatalne, Gdzie tam!, Głodnemu chleb na myśli, Gorzej, Hm..., I jedno, i..., I jeszcze jak!, I tak dobrze, I tak źle... 2 r., I tak źle, i tak niedobrze, I to możebne, I to szczęście, I to źle, Ile?, Jak?, Jak i obecne, Jak kto..., Jaka różnica?, Jaki związek?, Jakże?, Jeden za wszystkich, Jedno z dwojga, Jeszcze gorzej 4 r., Jeszcze lepiej, Jeszcze nie wszystko, Jeszcze więcej, Jeżeli nasze sprawy..., Kolosalne, Która teraz...?, Mąż i żona to jedność?, Między młotem a..., Mniej więcej, Mniejsza o jeden..., Modnie, Może by tak...?*

2 r., *Możliwe!* 2 r., *Najczęściej,* *Na przykład...,* *Na sposób nowoczesny,* *Nic dziwnego,* *Nie!* 2 r., *Nie bardzo,* *Nie bez ale,* *Nie na wszystko,* *Nie tak źle!* *Nie w porę,* *Nie?* – więc coś!, *Nie wszystko,* *Niebezpieczne,* *Niebezpieczny,* *Niech,* *Niechby nie,* *Niemożliwe* 4 r., *Nietrudno,* *No to co,* *O czystość języka,* *O dobrane małżeństwo,* *O, ironio!,* *Od konfiskaty uwolnione,* *Odwrotnie,* *Oj, ci pacjenci!,* *Oj, mężczyźni, mężczyźni!,* *Oj, te dzieci!,* *Oj, te kobiety!,* *Oj, te manewry!,* *Oj, te obce wyrażenia!* *Oj, to prawda!,* *Ostro,* *Ostrożnie z Wojtkiem,* *Owszem,* *Pewnie,* *Po kobiecemu,* *Po pijanemu,* *Po wojskowemu,* *Pod znakiem czasu,* *Podejrzane* 2 r., *Podług mody,* *Podsluchane w cukierni,* *Pół na pół,* *Rzeczywiście,* *Samochodem,* *Sercowe,* *Siedem,* *Skąd?,* *Skradzione,* *Słusznie* 6 r., *Stosowne,* *Sumarycznie,* *Śmierć lub życie,* *Średnio,* *Tak,* *Takie wymagania!,* *Także coś,* *Tego już za wiele!,* *To co innego!* 2 r., *To coś dopiero z żoną!,* *To jedno,* *To jeszcze gorzej,* *To już nie,* *To nie dla niej,* *To niebezpieczne!,* *To przez zapomnienie!,* *To samo* 2 r., *To trudne,* *To złe – i to niedobre!* 2 r., *Trochę wyżej,* *Tropami mody,* *Trudno,* *Tylko,* *Uprzejmie,* *W cztery oczy,* *W ferworze,* *W ferworze profesorskim,* *W impecie,* *W jaki sposób?,* *W kropce,* *W świetle prawdy,* *W zapale,* *W zapale profesorskim,* *Według szablonu,* *Według treści,* *Wet za wet,* *Właśnie!* 2 r., *Właśnie dlatego!* 3 r., *Wszystko dobre,* *Wszystko fałszywe!,* *Wszystko jedno* 2 r., *Wystarczające,* *Z Bożej łaski,* *Z córką jak z córką,* *Z dwojga złego,* *Z lichego materiału,* *Z mężczyznami to też!,* *Z przyzwyczajenia,* *Za dużo,* *Za gorąco,* *Za mało,* *Za nic,* *Za trudno,* *Za wiele,* *Za żadną,* *Zawsze w kropce,* *Ząb za ząb* 2 r., *Zbyt szybko.*

2.1.1.5. TYTUŁY ZAWIERAJĄCE INFORMACJE O CZASIE LUB MIEJSCU ZDARZEŃ

Mają one formę:

a) wyrażen przyimkowych:

- z przyimkiem do: *Do Morskiego Oka,* *Do Rygi;*
- z przyimkiem na: *Na balu* 11 r., *Na modnym balu,* *Na balu publicznym,* *Na bankiecie lekarskim* 2 r., *Na Błoniach,* *Na czasie,* *Na dancingu,* *Na dworcu* 3 r., *Na Dworcu Głównym,* *Na dworcu kolei* 2 r., *Na egzaminie* 10 r., *Na filmie francuskim,* *Na halach,* *Na jarmarku,* *Na Kalwarii,* *Na katedrze,* *Na Kazimierzu,* *Na ko-*

lei 4 r., Na kolei lokalnej, Na koncercie 2 r., Na końcu języczka, Na Krupówkach, Na lekcji geografii 3 r., Na lekcji gramatyki, Na lekcji religii, Na lekcji zoologii 3 r., Na letnim mieszkaniu, Na lotnisku 2 r., Na lewo, Na linii A-B, Na łodzie, Na łódce, Na maskaradzie 2 r., Na medycynie, Na musztrze, Na nauce religii, Na obiedzie proszonym, Na proszonym obiedzie, Na operze, Na pensji 19 r., Na pensji panien, Na placu, Na Plantach, Na plaży 4 r., Na początek, Na poczcie 2 r., Na pogrzebie milionera, Na policji 2 r., Na polowaniu 2 r., Na premierze, Na prowincji, Na przedstawieniu „Męża z grzeczności”, Na przejażdżce konnej, Na raucie 5 r., Na reducie, Na rygorozum lekarskim, Na rynku, Na scenie, Na seansie spirytystycznym, Na spacerze 4 r., Na stanowisku, Na Szczepańskim placu, Na szosie, Na ślizgawce 5 r., Na ślubie, Na świeżym powietrzu, Na targu 5 r., Na torze wyścigowym, Na Ujazdowie, Na ulicy 40 r., Na wiecu, Na wieczorku, Na wiedeńskiej giełdzie, Na wilegiaturze, Na Wiśniczu, Na wizycie, Na wsi 9 r., Na wychodnym, Na wycieczce 2 r., Na wyjeźdźnym, Na wykładzie, Na wystawie 6 r., Na wystawie futurystów, Na wystawie obrazów 3 r., Na wystawie rzeźb, Na wystawie rzeźbiarskiej, Na wystawie Towarzystwa Sztuk Pięknych, Na wyścigach 5 r., Na zebraniu;

– z przymkiem nad: *Nad morzem 2 r., Nad ranem 2 r., Nad Wisłą;*

– z przymkiem o: *O północy, O trzeciej rano;*

– z przymkiem od: *Od pierwszego wejrzenia, Od razu, Od tej chwili;*

– z przymkiem po: *Po hulance, Po karnawale 2 r., Po konsultacji, Po oświadczeniach, Po pożarze, Po próbie, Po przedstawieniu, Po rozprawie sądowej, Po słowie, Po ślubie 2 r., Po Świątach, Po wyścigach, Po zakupach;*

– z przymkiem pod: *Pod kościołem Dominikańskim, Pod kościołem Mariackim, Pod latarnią, Pod pantoflem, Pod pantoflem teściowej, Pod szubienicą, Pod Żelazną Bramą;*

– z przymkiem podczas: *Podczas antraktu, Podczas egzaminu 2 r., Podczas egzaminu prawno-historycznego, Podczas egzekucji, Podczas kazania, Podczas kłótni, Podczas koncertu, Podczas konsultacji 2 r., Podczas lekarskiego konsylium, Pod-*

czas lekcji 2 r., Podczas miodowych miesięcy, Podczas mowy obrońcy, Podczas nauki, Podczas oświadczyn 3 r., Podczas podróży poślubnej, Podczas pogadanek o koniu w koszarach, Podczas pożaru, Podczas przedstawienia, Podczas spisu ludności, Podczas spisu ludności w Warszawie, Podczas minionych Świąt, Podczas wakacji, Podczas wykładu;

– z przyimkiem *przed*: *Przed bramą, Przed egzaminem, Przed frontem (żołnierzy), Przed gmachem sejmowym, Przed handlem, Przed kasą Teatru Narodowego, Przed klatką nosorożca, Przed klatką z osłami, Przed komisją poborową, Przed mleczarnią, Przed odejściem pociągu, Przed podróżą ślubną, Przed pojedynkiem 3 r., Przed restauracją, Przed sądem 3 r., Przed sklepem, Przed sklepem jubilera, Przed Sukiennicami, Przed śmiercią, Przed Świątami, Przed teatrem 3 r., Przed teatrem ludowym, Przed teatrem lwowskim, Przed „telegrafem”, Przed uniwersytetem, Przed Wezuwiuszem, Przed wyborami, Przed wyjazdem, Przed wyjazdem nad morze, Przed wystawą sztuk pięknych;*

– z przyimkiem *przy*: *Przy angażowaniu artysty, Przy bufecie, Przy chorej, Przy domowym ognisku, Przy egzaminie 6 r., Przy egzaminie prawniczym 2 r., Przy fortepianie, Przy fotografowaniu, Przy gorzalce, Przy jajku wielkanocnym, Przy kasie kolejowej 4 r., Przy kasie teatralnej 2 r., Przy kawce, Przy konsultacji 2 r., Przy końcu miesiąca, Przy łożu boleści, Przy Moriskim Oku, Przy obiedzie, Przy oświadczynach 8 r., Przy piwku, Przy poborze, Przy poborze rekrutów, Przy pożegnaniu 3 r., Przy raporcie, Przy rygorozum medycznym, Przy sposobności, Przy spowiedzi, Przy stole 2 r., Przy stoliku brydżowym, Przy śledztwie, Przy święconym, Przy tańcu, Przy telefonie 3 r., Przy ubieraniu, Przy wynajmowaniu mieszkania 2 r., Przy zeznaniu, Przy zgodzie służącej, Przy zwiedzaniu zamku;*

– z przyimkiem *u*: *U nas ‘w kraju’, U stóp zwaliska;*

– z przyimkiem *w(e)*: *W Alejach, W aptece 2 r., W atelier 2 r., W barze, W bibliotece, W biurze 5 r., W biurze najmu, W biurze parafialnym, W biurze paszportowym, W biurze sług, W biurze stręczenia małżeństw, W buduarze 5 r., W buduarze panny Sylwii, W celi, W cukierni 5 r., W cukierni Kruszyńskie-*

go, *W cyrku* 5 r., *W czasie porady*, *W czytelní*, *W dniu imienin*, *W domu*, *W doro¿ce*, *W dwa miesi¿ce*, *We dworze*, *W dwudziestym stuleciu* 2 r., *W XX wieku* 4 r., *W XXI wieku*, *W dzieñ ślubu*, *W dzisiejszym salonie*, *W epoce konkurencji*, *W gabinecie profesora*, *W galerii obrazów* 3 r., *W Gdyni*, *W gimnazjum*, *W gimnazjum żeńskim* 4 r., *W górach* 3 r., *W Grochowie*, *W handlu futer*, *W Hollywood*, *W hotelu* 6 r., *W jadłodajni*, *W jatce*, *W jatkach*, *W kancelarii*, *W kancelarii parafialnej*, *W kancelarii szefa*, *W kancelarii teatralnej* 5 r., *W kantorze* 5 r., *W karczmie*, *W kasarni*, *W kasie chorych*, *W kasie zaliczkowej*, *W kawiarni* 11 r., *W kawiarni teatralnej*, *W kąpieli* 2 r., *W kąpielach* 2 r., *W kinie*, *W klubie*, *W knajpie* 11 r., *W konsumie urzędniczym*, *W kontredansie*, *W koszarach* 5 r., *W koszarach kawalerii*, *W Krakowie*, *W krakowskim tramwaju*, *W kryminale*, *W Krynicy* 2 r., *W księgarni* 6 r., *W kuchni* 5 r., *W kuchni restauracyjnej*, *W kuluarach sejmowych*, *W lokalu „Odrodzenia”*, *W lokalnym pociągu*, *W magazynie broni*, *W magistracie* 2 r., *W menażerii* 4 r., *W miejscu kąpielowym* 2 r., *W miodowych miesiącach*, *W miodowych tygodniach* 2 r., *W muzeum sztuki*, *W New Yorku*, *W nocy*, *W Nowy Rok* 2 r., *W ogrodzie* 2 r., *W ogrodzie zoologicznym* 4 r., *W ogródku teatralnym*, *W okresie poborowym*, *W operze prowincjonalnej*, *W ostatniej chwili*, *W owocarni*, *W parafii*, *W parku*, *W paroksyzmie zazdrości*, *W pensjonacie* 5 r., *W pewnym kantorze*, *W pierwszej klasie*, *W pierwszorzędnej restauracji*, *W pociągu* 5 r., *W podró¿y poślubnej*, *W podró¿y ślubnej*, *W pokoju* 4 r., *W pokoju dziecinnym*, *W policji*, *W polu*, *W pracowni*, *W pracowni artysty*, *W pracowni malarza*, *W przedpokoju* 4 r., *W przedpokoju artystki*, *W przedziale damskim*, *W pułku*, *W każdym razie*, *W redakcji* 8 r., *W restauracji* 55 r., *W restauracji kolejowej* 2 r., *W restauracji Suskiego*, *W salonie* 18 r., *W sam czas*, *W Saskim ogrodzie* 2 r., *W sądzie* 77 r., *W seminarium żeńskim* 3 r., *W separatce*, *W sezonie*, *W sezonie myśliwskim*, *W sieni*, *W sklepie* 5 r., *W sklepie obrazów*, *W sklepie spożywczym*, *W składzie nut*, *W składzie zabawek*, *W Sukiennicach*, *W Szczawnicy* 3 r., *W szkole* 121 r., *W szkole elementarnej*, *W szkole handlowej*, *W szkole kelnerskiej*, *W szkole pływania*, *W szkole powszechnej*, *W szkole szoferów*, *W szkole wiejskiej*,

W szkole żeńskiej, W szkole żołnierzy, W szkółce 2 r., W szkółce wiejskiej 2 r., W szpitalu 3 r., W szpitalu wojskowym 2 r., W szynku, W świecie dziecięcym, W Tatrach, W teatrze 11 r., W teatrze letnim, W teatrze lwowskim, W teatrze prowincjonalnym 2 r., W Towarzystwie Wzajemnej Pomocy, W trafice, W trakcie rozmowy, W tramwaju 4 r., W ujeżdżalni, W upał, W urzędzie 3 r., W urzędzie skarbowym, W wagonie 8 r., W warsztacie, W Wenecji, W więzieniu, W winiarni krakowskiej, W winiarni wileńskiej, W wojskowej komisji poborowej, W wojsku 2 r., W wyższej szkole, W wyższej szkole żeńskiej, W Zakopanem 2 r., W zakrystii, W Zielone Świąta, W Ziemiańskiej, W zwierzyńcu 2 r.;

– z przymkiem według: *Według szablonu, Według treści;*

– z przymkiem wśród: *Wśród literatów, Wśród nocnej ciszy, Wśród polityków, Wśród włóczęgów;*

– z przymkiem z(e): *Z bruku krakowskiego, Z chwili, Z izby sądowej, Z karnawału, Z kąpiel, Z Kielc, Z klubu emancypantek, Z koncertu 2 r., Z koszar, Z królestwa Marsa, Z Krynicy, Z lepszego towarzystwa, Z lodu ‘lodowiska’ 2 r., Z miasta, Z pensjonatu, Z podróży nadpowietrznej, Z półświatka, Z sali sądowej 2 r., Ze sceny, Ze szkoły 2 r., Ze ślizgawki, Ze świata artystycznego 2 r., Ze świata dziecięcego, Ze świata malarskiego, Ze świata dziecięcego 2 r., Ze Świąt 2 r., Z teatru 2 r., Z toru wyścigowego, Z towarzystwa, Z towarzystwa ratunkowego, Z uniwersytetu, z wysokich progów, Z wystawy, Z Zakopanego, Z życia familijnego, Z życia małżeńskiego 4 r., Z życia żołnierskiego 2 r.;*

– z przymkiem za: *Za daleko 2 r., Za kulisami 14 r., Za późno 4 r., Za rogatkami;*

– z przymkiem zza: *Zza kulis małżeństwa, Zza kulis małżeńskich;*

– z dwoma przymkami: *Na balu przed kolacją, Na deptaku w Krynicy, Na drugi dzień po ślubie 3 r., Na egzaminie w szkole kelnerskiej, Na raucie w Łysobokach, Na święconym na wsi, Na targu w Pradze, Na wieczorku w Pikutkowie, Na wsi nad stawem, Na wystawie obrazów w Sukiennicach, Nad ranem na ulicy, O pierwszej w nocy, Po posiedzeniu w Dumie, Po powrocie z kursów literatury, Po powrocie z wojska, Podczas deszczu w Zakopanem, Przed i po, Przy egzaminie z agronomii, Przy*

egzaminie z historii, Przy kasie w kinie, W nocy na linii A-B, W restauracji z muzyką, W rok po ślubie, W szkole a w życiu, W szkole dla policjantów, W szkole na wsi, W szkole podczas lekcji, W szkole podczas wykładu, W teatrze na prowincji, W teatrze po przedstawieniu, W zakładzie dla obłąkanych;

b) przysłówków i zaimków przysłownych: *Najczęściej, Rano, Tamże, Wtedy, gdy...*

2.1.2. Klasyfikacja formalna

2.1.2.1. TYTUŁY ZAWIERAJĄCE OSOBOWĄ LUB NIEOSOBOWĄ FORMĘ CZASOWNIKA

a) bez dodatkowych określeń: *Boi się, Była..., Dobrali się, Dowiedział się, Najmuje, Objaśnił 2 r., Odciął się 4 r., Odgadła, Omylił się, Połknęła, Poznał 2 r., Przegłosowali, Przeraził się, Przyzwyczaił się, Rozdzielono, Skombinowała, Słyszałeś?, Spieszy się, Tęsknię, Ucieszył się, Ulżył, Usłyszał, Będzie uważać, Uzasadnił 2 r., Wiem, Wierzy, Wpadł, Wydał się, Wygadał się 2 r., Wykombinowała, Wykręcił się 3 r., Wyłgał się, Wystarczy 2 r., Wytlumaczył 11 r., Wytlumaczył się 3 r., Wytlumaczyła 3 r., Zagalopował się 5 r., Zauważył, Zawiodła się, Zdradził się, Zdradziło się 2 r., Zerwała, Zgadła 2 r., Zgadza się, Złapał się 2 r., Złapała się, Zrozumiał, Zrozumiała, Zrozumieli się;*

b) z przeczeniem: *Nie dojdzie, Nie domyślił się, Nie dowierza, Nie dziwię się, Nie jadł, Nie pamięta, Nie rozerwie się, Nie rozumie 2 r., Nie rozumieli się, Nie wierzy, Nie wstydzi się, Nie wypada, Nie zaimponował;*

c) w formie prostego zdania z określeniem lub określeniami, czasem też z wyrażonym podmiotem: *Jak to bywa; Na pewno był; Też chce być obecny; O to chodzi; Ten się chwali; Cieszcie się, panie; W pytaniu dał odpowiedź; Dotrzymał słowa; Dopiero dowiedział się; To dowodzi tylko...; Rzecz dzieje się w biurze; Rzecz dzieje się przed klatką z osłami; Rzecz dzieje się w redakcji; Rzecz dzieje się w sądzie; Rzecz dzieje się w sklepie; Bogactwo nie hańbi; Sąd idzie; Nie sam jedzie; Ten prędko jedzie; Jest dobrze; Jest racja; Jest rada; Na wszystko jest rada; Karolinka jest troszeczkę zarozumiała; Oględność jest cnotą; Ma rację 12 r.,*

Ma chłop rację; Może i ma rację; Ma się rozumieć; Może i ma rację; Nie ma obawy 2 r.; On nie ma!; Zawsze ma słuszość; Teraz ma spokój; Ta ma za dużo miejsca; Nie ma zaufania; Nie miał serca 2 r.; To miała rękę 2 r.; Może być; Może i to być; Nie może się wyznać; On może!; On by mógł; Mówi prawdę; Pozory mylą; O czym się myśli; Nabrał przekonania; Ten objaśnił; Objasniła go; Niedaleko pada jabłko...; Właśnie że pamięta; Pocieszył go 2 r.; Pocieszył ją 3 r.; Pocieszyła go 2 r.; Dobrze pojął; Pokrzepił ją; Poradził jej; Poradziła sobie; Postawił go...; Stan poszedł na stronę; Pewnie pozna; Nie mogli poznać; Poznał się na cierpieniu; Pozwól się wygadać; Przedstawił ją; Przejrzał go; Przejrzał ją; Przesadził go!; Przyjdzie wkrótce dzień; Nieźle radził; Rozumie go; Ta się rozumie; Ani rusz; Ale mu rzekła; Spieszy się jej; Nie stracił rozumu; Nic nie szkodzi; To nic nie szkodzi; On szukał mieszkania; Dobrze trafił 2 r.; Udało mu się; Nie ulega kwestii; Uspokoił go; Uspokoila go; Uspokoila ją; Wie lepiej; Nic jej nie wierz!; Włada kilku językami; Ten wpadł; A to się wygadała!; Wygrała zakład; Za dużo wymaga; Za wiele wymaga 2 r.; Wypadł z roli; Wyrwało mu się; Wyszła już; Wytłumaczył jej; Wytłumaczył mu 2 r.; Dobrze wytłumaczył; Wytłumaczyła mu 3 r.; Ta jej wytłumaczyła; Gdy serce wzbiera; To zależy; Ostrożność nie zawadzi; Nie zbiła go z tropu; Zdaje mi się; Nie zgadłeś pan; Złapał za słowo; Z czasem wszystko się zmieni; Zna ją 2 r.; Zna „swoją”; Zna swoją wartość; Ta już go zna; Przecie się znalazł; Znalazł się w kropce 2 r.; Znalazła się w kropce; Może zniknie; Dobrze rozumiał; Źle rozumiał 3 r.; Dobrze rozumiała; Inaczej rozumiała; Źle rozumiała;

d) w formie oznajmienia zawierającego czasownik niefleksyjny: *One powinny brzmieć po polsku; Jaśniej nie można; Można i tak; Trzeba nowej siły;*

e) w formie zdania lub oznajmienia pytającego: *Co jest niebezpieczne?; Co to jest? 3 r.; Co to jest droga do piekła?; Co to jest miłość?; Co to jest zgrabność?; Co pani mówi?; Co ona woli?; Czego się drze?; Czy jest wolna wola?; Czy ma zamiar?; Czy się opłaci?; Czy przestanie?; Jak można się pytać?; Jak myślisz?; Jaka jest różnica między Francją a Anglią?; Kto ma rację?; Kto ma szczęście w kartach?; Któż widział?; Skąd ją zna?;*

f) w formie wypowiedzenia złożonego składającego się z prostych zdań lub oznajmień: *Ma i nie ma; Naturalnie, że jest; Trzeba robić, co można; Jak umiała, tak objaśniła; Jak cię widzą, tak cię piszą; Wie, co mówi;*

g) w formie porzekadeł (lub ich fragmentów) cytowanych z łącin: *De gustibus non est disputandum; Est modus; Litera docet – litera nocet; Litera nocet – litera docet; Tempora mutantur.*

2.2. Elementy narracji towarzyszące dialogom i monologom

Nie warto zajmować się dodatkowymi informacjami o tym, kto do kogo się zwraca lub kto mówi, gdyż mają one charakter redundantny wobec nazwanych już rozmówców lub osoby wygłaszającej monolog. Wyjątkowo tylko w takim zwrocie, mającym postać równoważnika zdania, znajdujemy informację o okolicznościach prowadzenia rozmowy, np. *Teść (do swego zięcia w miesiąc po ślubie)*. Krótkie określenia mówiących osób zawierają specjalnie sporządzone listy zamieszczone w aneksie.

W wielu dowcipach mamy poza dialogami lub monologami szerzej potraktowane wstępne opisy towarzyszących wypowiedziom sytuacji. Zawierają one uwagi lokalizujące te wypowiedzi w czasie i przestrzeni, a także spostrzeżenia o zachowaniu się mówiących osób. W tekstach dialogów wstawki narracyjne umieszczane są przeważnie tylko na początku, przy czym ich kształt składniowy jest zróżnicowany.

2.2.1. Wprowadzające w sytuację zdanie pojedyncze, w którym orzeczenie jest wyrażone czasownikiem nieodnoszącym się do mówienia:

a) użytym w formie 3 osoby:

– ogólne stwierdzenia z wykorzystaniem czasownika *dziać się*: *Rzecz dzieje się w komisariacie policji; Rzecz dzieje się w sądzie;*